

- سنت های الهی را نام ببرید
- 1- سنت ابتلاء
 - 2- سنت امداد عام الهی
 - 3- سنت امداد خاص (توفیق الهی)
 - 4- سنت سبقت رحمت بر غضب
 - 5- سنت املاء و استدراج
 - 6- سنت تأثیر اعمال انسان در زندگی او

فریده نعیمی نیا - دبیر معارف ناحیه 2 اهواز

درس هشتم

سنت های خداوند در زندگی

معلول

زمینه ساز حرکت و پویایی انسان و بکارگیری اراده و اختیار او

علت

قانون مندی و نظام حاکم بر جهان خلقت، تجلی تقدیر

حقیقت اختیار - تقدیر الهی

علت

در درس قبل با حقیقت اختیار و رابطه آن با قضا و قدر الهی آشنا شدیم و دانستیم که قانونمندی

حاکم بر جهان خلقت، تجلی تقدیر الهی و زمینه ساز حرکت و پویایی انسان و به کارگیری اراده و

اختیار اوست. در این درس می خواهیم به دو سؤال پاسخ دهیم:

۱- قوانین و سنت های الهی حاکم بر زندگی انسان کدام اند؟

۲- آشنایی با این قوانین و سنت ها چه تأثیری در برنامه ریزی ما در زندگی و بیمودن راه موفقیت

دارد؟

هر کدام از آیات بیانگر کدام سنت الهی است؟

گروه انسانی ترجمه مهم

هویت و شخصیت انسانها با این ابتلائات ساخته می شود و شناخته می گردد

هر انسانی در زندگی خود همواره به وسیله امور شر یا باامور خیر در معرض امتحان و آزمایش است-سنت ابتلاء

سنت ابتلاء عام ترین و فراگیر ترین قانون خداوند است که ثابت و همیشگی است و شامل همه انسان ها در همگواران ها می شود زندگی هر انسان چه مؤمن و چه کافر چه فقیر و چه غنی صحنه انواع امتحان ها و آزمایش هاست

تدبر در قرآن

مهم

1 ■ كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ

وَتَبْلُوكُم بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً

وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ

عام- برای همه انسان ها

سنت ابتلاء

هرکسی طعم مرگ را می چشد؛

و قطعاً ما شما را با شر و خیر می آزمایم

و به سوی ما بازگردانده می شوید.

2 ■ أَحْسِبَ النَّاسَ أَنْ يُتْرَكُوا

أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا

وَهُمْ لَا يَفْتَنُونَ

سنت ابتلاء

خاص-برای مؤمنان

آیا مردم گمان کردند رها می شوند؟ همین که بگویند ایمان آوردیم؛

و آزمایش نمی شوند؟

هرکس ادعای ایمان کند،مورد آزمایش قرار می گیرد-سنت ابتلاء

باحثیت ارتباط دارد:إِنَّمَا الْمُؤْمِنُ بِمَنْزِلَةِ الْمِيزَانِ كُلَّمَا زَيْفَى إِيْمَانِهِ زَيْفَى بَلَائِهِ

هر یک از اینان و آنان [دنیاطلبان و آخرت طلبان] را

3 ■ كَلَّا لِنُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ أَهْلُ الْآثَامِ

مدد می رسانیم

از عطای پروردگارت

و عطای پروردگارت [از کسی] منع نشده است.

مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ

وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا

امدادعام الهی

رحمت واسعة الهی به همه افراد جامعه، چه نیکوکار و چه بدکار تعلق می گیرد - امداد عام الهی

هرکس ، هرکدام از این دو راه را برگزیندبتوانداز همین امکاناتی که خدا در اختیارش قرار داده استفاده کند

4 ■ وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا

لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا

وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ

امداد خاص(توفیق الهی)

و کسانی که در راه ما جهاد [و تلاش] کنند

حتماً آنان را به راه های خود هدایت می کنیم.

و در حقیقت خداوند نیکوکاران است.

خداوند کسانی را که در راه او قدم بر می دارندبه طور خاص هدایت می کند- امداد خاص (توفیق الهی) است

خداوند شرایط و اسباب را برای کسانی که بانیت پاک قدم در راه حق می گذارد ودر این راه سعی و تلاش می کندچنان فراهم می سازد که وی بتواند آسان تر به مقصد برسد

5 ■ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا

سَنَسْتَدْرِجُهُمْ

مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ

وَأَمَلِي لَهُمْ

إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ

و کسانی که آیات ما را تکذیب کردند

به تدریج گرفتار عذابشان خواهیم کرد،

از آن راه که نمی دانند،

و به آنها مهلت می دهم

همانا تدبیر من استوار است.

سنت املا و استاندارد

برخی گناهکاران به دست خویش خود را در معرض هلاکت قرار می دهند وبه تدریج گرفتار عذاب می شوند- املاء و استاندارد

درحقیقت مهلت ها و نعمت ها با اختیار و اراده خودشان به صورت بلا ی الهی جلوه گر شده و باعث می شود که بار گناهان آنان هر روز سنگین تر شود وبه تدریج به سوی هلاکت ابدی نزدیک تر شوند

این سنت که از جمله سنت های حاکم بر زندگی معاندان و غرق شدگان در گناه است

قرار گرفتن در دایره سنت املاء و استاندارد نتیجه عمل خود انسان هاست بنابراین باید بکوشیم که در دایره این سنت قرار نگیریم تا به هلاکت ابدی گرفتار نشویم

خداوند پاداش کار نیک را چند برابر و کیفر کار بد را به اندازه خودش می دهد و این نشانه لطف و رحمت الهی است- سبقت رحمت بر غضب

ارتباط آیه با دعا: یا مَنْ سَبَقَتْ رَحْمَتُهُ غَضَبَهُ

خداوند به بندگان خود اعلام می کند که: پروردگار شما، رحمت را بر خود واجب کرده است

کسی که کار نیکی بیاورد ده برابر آن [پاداش] می گیرد

6 ■ مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ

فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا عمل نیک 10 برابر پاداش دارد

وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ

فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا

وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

کار بد را فقط به اندازه خودش جزا می دهد

آمرش گناهان باتوبه، آموزش برخی گناهان با انجام کار نیک، حفظ آبروی بندگان گناهکار، پذیرش عبادت اندک و رضایت سریع از کسی که طلب آموزش کرده نمونه هایی از سبقت رحمت خدا بر غضب او است

و کسی که کار بدی بیاورد جز به اندازه آن کیفر نمی شود و بر آنان ستم نمی شود.

سبقت رحمت بر غضب

تأثیر اعمال انسان در زندگی او

7 ■ وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَى آمَنُوا

وَ اتَّقَوْا

لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم

بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ

وَلَكِنْ كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُمْ

بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

اعمال خوب

تقوا و ایمان واقعی به خداوند سبب نزول برکات الهی می گردد

اعمال بد

ظلم به دیگران، افزایش گناه، اعم از فردی و اجتماعی، آثار زیان باری از جمله نزول بلا و عذاب استجاب دعا را به دنبال دارد

ارتباط آیه با حدیث: مَنْ يَمُوتْ بِالْإِيمَانِ أَكْتَرُ مِمَّنْ يَمُوتُ بِالْإِجَالِ وَمَنْ يَعْشُرُ بِالْإِحْسَانِ أَكْتَرُ مِمَّنْ يَعْشُرُ بِالْأَعْمَارِ

صله رحم و محبت به خویشان دادن صدقه، عمر را افزایش می دهد

قطع رحم و بی محبتی به خویشان عمر را کاهش می دهد

ولی تکذیب کردند، پس آنان را گرفتار ساختیم

به [کیفر] آنچه مرتکب می شدند.

مطابق با قانون الهی، آینده انسان بر اساس رفتار خوب یا بد انسان ها رقم می خورد- تأثیر اعمال انسان در زندگی او

با تفکر در آیات پیشین، پیام های زیر را تکمیل کنید.

۱- هر انسانی در زندگی خود همواره به وسیله امور... یا با امور... خیر... در

معروض امتحان و آزمایش است. سنت ابتلاء-عام

سوره انبیاء / آیه 35

۲- هر کس ادعای ایمان کند، مورد آزمایش قرار می گیرد. سنت ابتلاء-خاص -اهل ایمان

سوره عنکبوت / آیه 2

۳- رحمت و اوسع اللهی به همه افراد جامعه، چه نیکوکار و چه بدکار، تعلق می گیرد. سنت امدادعام الهی

سوره اسراء / آیه 20

۱- سوره انعام، آیه ۱۶۰.

۲- سوره اعراف، آیه ۹۶.

۴- خداوند کسانی را که در راه او قدم بردارند، به طور خاص... هدایت می کند. سنت امداد خاص (توفیق الهی) است

سور عنکبوت / آیه 69

۵- برخی گناهکاران به دست خویش، خود را در معرض هلاکت قرار می دهند و... بتدریج

گرفتار عذاب می شوند. سنت املاء واستدراج

سور اعراف / آیه 182 183

۶- خداوند پاداش کار نیک را چند برابر و کیفر کار بد را به اندازه خودش می دهد و این نشانه

لطف و رحمت الهی است. سنت سیقت رحمت بر غضب

سور انعام / آیه 160

۷- مطابق با قانون الهی، آینده انسان بر اساس رفتار خوب یا بد انسان ها... رقم می خورد.

سور سبأ / آیه 96 اعراف

تأثیر اعمال انسان در زندگی او

بر اساس تقدیر الهی -- جهان خلقت قانونمند است - و پدیده های آن در دایره قوانین خاصی مسیر تکاملی خود را می پیمایند

سنت الهی یعنی چه؟

تعریف سنت الهی را بیان کنید؟

انواع سنت های الهی : شناخت قوانین جهان خلقت-1
شناخت قوانین حاکم بر زندگی انسان ها - 2

سنت های الهی

پاسخ 1

1 دانستیم که بر اساس تقدیر الهی، جهان خلقت قانونمند است و پدیده های آن در دایره قوانین خاصی مسیر تکاملی خود را می پیمایند. این قانونمندی اختصاص به پدیده های طبیعی ندارد و زندگی فردی و اجتماعی انسان ها را هم در بر می گیرد. قرآن کریم از این قوانین با عنوان «سنت های الهی» یاد کرده و مردم را به شناخت آنها، به خصوص سنت های مربوط به زندگی انسان دعوت نموده است.

2 (شناخت قوانین جهان خلقت از طریق علمی مانند فیزیک، شیمی و زیست شناسی سبب آشنایی

چگونه است؟

1 ما با نشانه های الهی و نیز بهره گرفتن از طبیعت می شود) اما شناخت قوانین حاکم بر زندگی چگونه است؟

1 انسان ها، موجب نگرش صحیح ما نسبت به تلخی ها و شیرینی ها، شکست ها و موفقیت ها، بیماری و سلامت و به طور کلی همه حوادث زندگی می شود و دیدگاه ما را نسبت به وقایع و حوادث جهان 2 از دیگران ممتاز می سازد و بالاخره 3 این شناخت در روابط ما با خدا، با خود، با خلقت و با دیگران

تأثیر بسزایی دارد.

شناخت قوانین حاکم بر جهان خلقت : از طریق علمی مانند فیزیک، شیمی و زیست شناسی سبب --1- آشنایی ما با نشانه های الهی-2- نیز بهره گرفتن از طبیعت می شود

موجب نگرش صحیح ما نسبت به تلخی ها و شیرینی ها، شکست ها و موفقیت ها بیماری و سلامت و به طور کلی همه حوادث زندگی-1

شناخت قوانین حاکم بر زندگی انسان ها

دیدگاه ما را نسبت به وقایع و حوادث جهان از دیگران ممتاز می سازد-2 و بالاخره این شناخت در روابط ما با خدا، با خود، با خلقت و با دیگران تأثیر بسزایی دارد-3

ابتلاء در لغت به معنای چیست؟ امتحان

ابتلاء در اصطلاح دینی به چه معناست؟ 2

سنت ابتلاء را توضیح دهید؟ 1

میان امتحان الهی و امتحان بشری چه تفاوتی وجود دارد؟ 3

برخی از سنت‌ها، الهی عبارت‌اند از:

را توضیح دهید

۱- **ابتلاء:** ابتلاء در لغت به معنای امتحان است (در اصطلاح دینی به معنای قرار دادن فرد در

پاسخ 2

شرایط و موقعیتی است که صفات درونی خود را بروز دهد و درستی یا نادرستی آنچه را که ادعا کرده مشخص سازد) البته میان امتحان الهی و امتحان بشری تفاوت وجود دارد و آن این است که در امتحان

بشری ما غالباً از حقیقت درون افراد بی‌خبر هستیم و می‌کوشیم تا از طریق امتحان کردن آنها به آگاهی

پاسخ 3

لازم برسیم؛ ولی امتحان خداوندِ علیم برای آگاه شدن از درون افراد نیست، بلکه برای رشد دادن و به ظهور رساندن استعدادها و نشان دادن تمایلات درونی افراد است. ۱)

سنت ابتلاء عام‌ترین و فراگیرترین قانون خداوند است که ثابت و همیشگی است و شامل همه

پاسخ 4

انسان‌ها در همه دوران‌ها می‌شود. به عبارت دیگر، زندگی هر انسانی، چه مؤمن و چه کافر، چه فقیر و

مهم

چه غنی، صحنه انواع امتحان‌ها و آزمایش‌هاست. هویت و شخصیت انسان‌ها با این ابتلائات ساخته

می‌شود و شناخته می‌گردد.) عام‌ترین و فراگیرترین قانون خداوند کدام است و شامل چه انسان‌هایی می‌شود؟ توضیح دهید 4

کل نفس ذائقة الموت ونبوكم بالشر و الخیر فتنه و الینا ترجعون

کدام آیه فعالیت «تدبر در قرآن» ابتدای درس، به این سنت اشاره دارد؟ .. انبیاء/ 35 ..

سبب چیست؟ توضیح دهید

موفقیت در هر مرحله‌ای از امتحان الهی سبب ورود فرد به مرحله‌ای برتر می‌شود و او را با امتحان‌های

سوال 5

جدیدتر روبه‌رو می‌کند؛ درست مانند دانش‌آموزی که با موفقیت در هر امتحانی وارد مرحله‌ای بالاتر از

پاسخ 5

امتحانات می‌گردد تا به موفقیت نهایی برسد؛ به‌طور مثال، اگر انسان ایمان به خداوند و بندگی او را اعلام

پیام حدیث

کند، بنا به سنت ابتلاء، وارد امتحان‌ها و آزمایش‌های خاص آن می‌شود و به میزانی که در آزمون‌های اولیه

مهم

سربلند بیرون آید، قدم در آزمون‌های بعد می‌گذارد و برای کسب کمالات برتر آماده می‌شود.)

مهم

امام صادق علیه السلام درباره رابطه مراتب ایمان و مراتب امتحان می‌فرماید: ۴

ارتباط حدیث بآیه: أحسب الناس ان یترکوا ان یقولوا انا وهم لا یفتنون

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُ

ترجمه مهم

به راستی که مؤمن

اگر ایمان به خدا و بندگی او را اعلام کند و وارد امتحان‌ها آزمایش‌های خاص آن می‌شود

به مانند کفه ترازوست

بِمَنْزِلَةِ كَفَّةِ الْمِيزَانِ

به میزانی که در آزمون‌های اولیه سر بلند بیرون آید - قدم در آزمون‌های بعد می‌گذارد و برای کسب کمالات برتر آماده می‌شود

هر اندازه ایمانش افزوده

كُلَّمَا زِيدَ فِي إِيْمَانِهِ

پاسخ 6

زِيدَ فِي بَلَائِهِ ۲ امتحانش نیز افزوده می‌شود. رابطه ایمان و امتحان الهی

به این معنا که میان سنت ابتلاء و امتحان و افزایش ایمان رابطه مستقیم وجود دارد

کدام آیه فعالیت «تدبر در قرآن» ابتدای درس، به این نکته اشاره دارد؟ ... عنکبوت/ 2

أحسب الناس ان یترکوا ان یقولوا انا وهم لا یفتنون - سنت ابتلاء - خاص

۱- میزان، علامه طباطبایی، جلد اول، ذیل آیه «وإِذِ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ...» (سوره بقره، آیه ۱۲۴).

۲- کافی، کلینی، ج ۲، ص ۲۵۴.

خداوند با چه چیزی ما را امتحان می کند؟ مواد امتحانی چیست؟ توضیح دهید؟ 1

مهم

سوال 1

(ممکن است برسید : خداوند با چه چیزی ما را امتحان می کند؟ پاسخ این است که او با هر امر خیر یا شری ما را می آزماید؛ بیماری یا سلامت، فقر یا ثروت، از دست دادن پدر و مادر یا داشتن پدر و مادر، بارش باران یا وقوع خشک سالی و به طور کلی هر حادثه شیرین یا تلخ، مواد امتحانی ما به حساب می آیند و نحوه مواجهه ما با آنها پیروزی یا شکست ما را رقم می زند و مهیای امتحانی دیگر می سازد)

پاسخ 1

از این رو، کوچک ترین حادثه ای که پیرامون ما رخ دهد، امتحانی برای ماست تا روشن شود که ما نسبت به آن حادثه چه تصمیمی می گیریم و چگونه عمل می کنیم. (عمل درست، رشد و کمال و عمل

مهم

پاسخ 2

غلط، عقب ماندگی و خسران ما را به دنبال دارد.) نتیجه عمل درست و عمل نادرست غلط چیست؟ 2

تفکر در متن

در رفتار و عملکرد کسی که مصیبت و گرفتاری را امتحان الهی می داند، با کسی که آن را یک

پیشامد طبیعی می شمارد، چه تفاوت هایی وجود دارد؟

۱- ... کسی که مصیبت را امتحان الهی می داند در برابر مصیبت صبر و شکیبایی می ورزد، اما کسی که اعتقادی به این مسأله ندارد، بی تابی می کند و تحمل مواجه شدن با مصیبت را ندارد-1

۲- ... کسی که مصیبت و گرفتاری را امتحان الهی می داند، گرفتار یأس و ناامیدی نمی شود زیرا می داند خداوند همه این سختی و مشقات را به بهترین شکل جبران می کند اما کسی که این نگاه را ندارد سریع دچار بحران های روحی، یأس و افسردگی می شود-2

۳- ... کسی که مصیبت را امتحان الهی می داند، مصیبت و گرفتاری را پله ای برای رشد معنوی خود می داند پس با مواجهه صحیح با این مصیبت بر ایمان خود می افزاید اما کسی که این نگاه را ندارد، با هر مصیبتی به خداوند گمان بد می برد و از خدا دورتر می شود-3

پاسخ سوالات شما پاسخ به یک پرسش گروه انسانی برای نهایی مهم

ممکن است این سوال برای شما پیش آید که چگونه هر حادثه شیرین یا تلخی می تواند وسیله ابتلاء و امتحان ما باشد؟

بسیاری از افراد، امور روزمره زندگی خود را جریاناتی عادی، و نه آزمایش و امتحان، تلقی می کنند. آنها می پندارند که امتحانات الهی تنها به لحظات سرنوشت ساز و استثنایی زندگی اختصاص دارد و فقط در چنین لحظاتی است که ایمان آدمی آزمایش می شود؛ در صورتی که با نگاهی دقیق درمی یابیم که هر ساعت از عمر ما با ده ها امتحان الهی همراه است و شکست یا پیروزی ما لحظه به لحظه در پیرونده اعمالمان ثبت می گردد.

مهم

1 همین که هر لحظه، درباره افرادی که با آنان روبه رو می شویم قضاوت می کنیم خود نوعی امتحان است؛ و اگر خدای ناکرده در فکر و اندیشه خود با سوءظن با دیگران مواجه شویم در آزمایش شکست خورده ایم. همچنین در مواجهه با هر عملی از طریق توجه به رعایت حریم

مهم

واجبات و محرمات امتحان می شویم. ³ در هنگام حضور در میان مردم نیز از طریق رعایت حقوق

دیگران مورد آزمایش قرار می گیریم. به طور کلی جای زندگی انسان محلی برای امتحان

است. انسان مؤمن با توجه به همین مسئله است که لحظه لحظه گفتار و کردار خود را در معرض

آزمایش الهی می داند و سعی می کند نوع و سبک زندگی خود را به گونه ای قرار دهد که در

آزمایش الهی سربلند بیرون آید. به این خاطر درباره شهید ابراهیم هادی توجه کنید:

«ورزشکار بود و قد و اندام مناسبی داشت. هرروز با ساک دستی و لباس ورزشکاری به سمت

باشگاه می رفت. یک بار رفقاییش به او گفتند: دیروز دو تا دختر دنبال تو بودند و درباره تو حرف

می زدند. ماشاءالله با این تیپ و هیکل، خوب جلب توجه می کنی!

از فردا دیگر ساک ورزشی برمی داشت! لباس های ورزشی خود را داخل کیسه نایلونی

می گذاشت و یک پیراهن گشاد می پوشید و روی شلوارش می انداخت؛ می گفت نمی خواهم با

نوع پوششم، ذهن یک جوان را مشغول کنم.»

را توضیح دهید

۲- امداد عام الهی: سنت دیگر، سنت امداد الهی است. وقتی انبیا مردم را به دین الهی

فرامی خوانند مردم در برابر این دعوت دو دسته می شوند. ¹ دسته ای به ندای حقیقت پاسخ مثبت

می دهند و هدایت الهی را می پذیرند و ² دسته ای لجاجت ورزیده و در مقابل حق می ایستند. خداوند،

سنت و قانون خود را بر این قرار داده که هر کس، هر کدام از این دو راه را برگزیند، بتواند از همین

امکاناتی که خدا در اختیارش قرار داده (مانند قدرت اراده، توان جسمی و فکری، امکانات موجود در

جهان خلقت و...) استفاده کند تا در همان مسیری که انتخاب کرده است به پیش رود. در واقع خداوند

امکانات و لوازم رسیدن به خواسته ها و هدف های هر دو گروه را فراهم کرده است، حال، کسی که راه ¹

حق را برمیگزیند لوازم و امکانات رسیدن به حق را می یابد و مراتب کمال را می بیند و کسی که فقط ²

دنیا را انتخاب کرده و برای آن تلاش می کند همان را به دست می آورد. ^۴ البته اینان عواقب زیان بار

تصمیم غلط خود را در آخرت مشاهده خواهند کرد. قرآن کریم در این باره می فرماید:

کسانی که زندگی دنیا و تجملات آن را بخواهند، حاصل کارهایشان را در همین دنیا به آنان می دهیم

و کم و کاستی نخواهند دید؛ اما اینان در آخرت جز آتش دوزخ ندارند و هر چه در دنیا کرده اند بر باد

رفته و آنچه را که انجام می دهند، باطل است. ^۳ سنت امداد عام الهی

۱- برگرفته از کتاب «سلام بر ابراهیم»؛ خاطراتی از زندگی شهید ابراهیم هادی.

۲- سوره اسراء، آیات ۱۸ تا ۲۰.

۳- سوره هود، آیات ۱۵ و ۱۶.

كَلَّا نُمَدُّ هَؤُلَاءِ وَهَؤُلَاءِ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا- امدادعام الهی

کدام آیه فعالیت «تدبّر در قرآن» ابتدای درس به این سنت اشاره دارد؟ **اسراء/20**

را توضیح دهید

۳- امداد خاص (توفیق الهی): در اصطلاح دینی، توفیق به معنای آسان نمودن است؛ یعنی

خداوند شرایط و اسباب را برای کسی که با نیت پاک، قدم در راه حق می‌گذارد و در این راه سعی و تلاش می‌کند چنان فراهم می‌سازد که وی بتواند آسان‌تر به مقصد برسد. این امداد خاص خداوند سنت

«توفیق الهی» نام دارد.

دومورد از جلوه های توفیق را بنویسید؟1

یکی از جلوه‌های این توفیق، نصرت و هدایت الهی به دنبال تلاش و مجاهدت است. خداوند، انسان

تلاشگر و مجاهد را حمایت می‌کند، دست او را می‌گیرد و با پشتیبانی خود به پیش می‌برد.

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ أَلَمَ الْمُحْسِنِينَ- توفیق الهی

کدام آیه فعالیت «تدبّر در قرآن» ابتدای درس، به این نکته اشاره دارد؟ **عنکبوت/69**

در کسب توفیق چه چیزی نقشی تعیین کننده دارد؟ با مثال توضیح دهید2

از جلوه‌های دیگر توفیق الهی، ایجاد زمینه مناسب برای رشد و تعالی شخص مؤمن می‌باشد مانند یافتن دوست خوب، شرکت در یک جلسه قرآنی و خواندن یک کتاب تأثیرگذار و هدایتگر.

در کسب توفیق الهی، عوامل درونی مانند داشتن روحیه حق‌پذیری، هم نقشی تعیین کننده دارد.

برای مثال، دو نفر با هم آیتی از قرآن را از رسول اکرم ﷺ می‌شنیدند، اما این آیات ایمان یکی را تقویت می‌کرد ولی بر لجاجت و کفر دیگری می‌افزود؛ و مثال دیگر: دو نفر با هم از کنار مسجدی می‌گذرند و صدای اذان را می‌شنوند، یکی به مسجد می‌رود تا نماز اول وقت خود را بخواند و دیگری بدون توجه از کنار مسجد می‌گذرد.

را توضیح دهید

۴- سبقت رحمت بر غضب: از آنجا که خداوند به بندگان خود محبت دارد، با همه آنان، چه

نیکوکار و چه گناهکار، به لطف و مهربانی رفتار می‌کند. او به بندگان خود اعلام می‌کند که:

پروردگار شما، رحمت را بر خود واجب کرده است.

یعنی حتی آنجا که خداوند بر کسی سخت می‌گیرد، باز هم از دریچه لطف و رحمت است؛ مانند

مادری که بر فرزندش سخت می‌گیرد و یا در مواردی او را تنبیه می‌کند تا او را از اشتباه باز دارد و به

هیچ وجه قصد انتقام‌گیری از فرزند خود را ندارد. از همین جهت است که راه بازگشت گناهکار به

خدا همیشه باز است.

۱- سوره آل عمران، آیات ۱۲۳ تا ۱۲۵؛ سوره انفال، آیه ۴۴؛ سوره بقره، آیه ۲۴۹.

۲- مقصود از غضب الهی، محروم کردن ظالمین و فاسقان از برخی نعمت‌ها و گرفتار کردن آنها در عذاب‌های دنیوی و اخروی است.

۳- سوره انعام، آیه ۵۴.

یکی از موارد "سبقت رحمت بر غضب خدا" را توضیح دهید؟

نمونه هایی از سبقت رحمت خدا بر غضب او را بیان کنید؟¹

پاسخ 1

(آمزش گناهان با توبه، آمزش برخی گناهان با انجام کار نیک، حفظ آبروی بندگان گناهکار، پذیرش عبادت اندک^۲ و رضایت سریع از کسی که طلب آمزش کرده^۳، نمونه هایی از سبقت رحمت خدا بر غضب او است.)

بیانگر کدام سنت الهی است؟ سنت سبقت رحمت بر غضب

یا مَنْ سَبَقَتْ رَحْمَتُهُ غَضَبَهُ اى خدایى که رحمتش بر غضبش سبقت گرفته است.^۴

پاسخ 2

(یکی از موارد سبقت رحمت بر غضب خدا آن است که وقتی انسان کار نیکی انجام می دهد، خداوند به فرشته اش فرمان می دهد که فوراً آن را ثبت نماید، اما وقتی گناهی مرتکب می شود به فرشته خود دستور می دهد که صبر کند تا بنده اش توبه کند و جبران نماید؛ و در صورتی که بنده توبه نکرد آن گناه را ثبت نماید.^۵ همچنین خداوند عمل نیک را چند برابر پاداش و کار بد را فقط به اندازه خودش جزا می دهد.)

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ امْتَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يَجْزَىٰ اِلَّا مِثْلَهَا وَهَمْ لَا يَظْلَمُونَ-سبقت رحمت بر غضب

کدام آیه فعالیت «تدریس در قرآن» ابتدای درس، به این سنت اشاره دارد؟ انعام/160

را توضیح دهید

۵- املاء و استدراج^۶: خداوند برای انسانی که به دام گناه می افتد، شرایطی را فراهم می کند؟

که بتواند توبه کند و از گناه دوری نماید؛ حتی اگر بارها گناه کرد و توبه نمود، باز هم خداوند از گناه او می گذرد؛ اما اگر کسانی چنان در گناه و باطل پیش روند که از کار خود خرسند باشند و با حق دشمنی و لجابت ورزند، خداوند به آنها فرصتی می دهد و بر امکانات و نعمت های آنان می افزاید و آنها این فرصت ها و نعمت ها را وسیله غوطه ور شدن در گناهان قرار می دهند، در حقیقت، مهلت ها و نعمت ها، با اختیار و اراده خودشان به صورت بلای الهی جلوه گر شده و باعث می شود که بار گناهان آنان هر 2 روز سنگین و سنگین تر شود³ به تدریج به سوی هلاکت ابدی نزدیک تر شوند. این سنت که از جمله سنت های حاکم بر زندگی معاندان و غرق شدگان در گناه است، سنت «املاء و استدراج»^۸ نام دارد.

۱- سوره هود، آیه ۱۱۴.

۲- «... يا مَنْ يَقْبَلُ الْيَسِيرَ وَيَعْفُو عَنِ الْكَثِيرِ...». مفاتيح الجنان، دعای سحر.

۳- «... يا سریع الرضا...». دعای کمیل.

۴- فرازی از دعای جوشن کبیر.

۵- کافی، کلینی، ج ۲، ص ۴۳۷.

۶- سوره شوری، آیه ۴۰؛ سوره انعام، آیه ۱۶۰.

۷- همکار محترم؛ املاء و استدراج در این کتاب، سنت واحد گرفته شده و طراحی سؤالاتی که بخواهد این دو را از هم جدا کند، صحیح

نیست.

۸- املاء به معنای مهلت دادن است و استدراج به معنای حرکت تدریجی به سمت عذاب الهی است.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ وَأَمْلَى لَهُمْ أَنْ كِيدَ مِنْ أَمْرِنَ - املاء و استدرج

کدام آیه فعالیت «تدبیر در قرآن» ابتدای درس، به این سنت اشاره دارد؟ اعراف/182 و 183 ..

سوال 1) قرار گرفتن در دایره سنت املاء و استدرج نتیجه عمل خود انسان هاست. بنابراین باید بکوشیم که پاسخ 1

در دایره این سنت ها قرار نگیریم تا به هلاکت ابدی گرفتار نشویم

امیر المؤمنین (علیه السلام) در مورد سنت " املاء و استدرج " چه می فرماید؟ 2

«چه بسا احسان بیایی خدا، کسی را گرفتار کند و پرده پوشی خدا او را مغرور سازد و با ستایش

مردم فریفته و شیفته خود گردد و خدا هیچ کس را همانند کسی که به او مهلت داده، امتحان و آزمایش

نکرده است.» " سنت " املاء و استدرج

پیام آیات وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ وَأَمْلَى لَهُمْ أَنْ كِيدَ مِنْ أَمْرِنَ - املاء و استدرج

با توجه به آیات ۱۸۲ و ۱۸۳ سوره اعراف تحلیل کنید که در چه صورتی و فور نعمت نشانه

سنت املاء و استدرج است؟

در این آیات که در فعالیت تدبیر در قرآن ابتدای درس گنجانده شده اند، بر این نکته تاکید شده است که سنت املاء و استدرج در خصوص کسانی است که اعتقادی به خدا و دستورات او ندارند (والذین کذبوا بآیاتنا) بنابراین صرف و فور نعمت دلیل بر گرفتار شدن به املاء و استدرج نیست بلکه اگر کسی غرق در نعمت باشد و در همان حال بی اعتقاد به خداوند و دستورات او باشد، او گرفتار املاء و استدرج شده است حضرت علی (ع) نیز در این خصوص می فرماید: اگر مشاهده کردی، با وجود مصیبت غرق در نعمتی، بدان گرفتار املاء و استدرجی

بیشتر بدانیم

نمونه

گروه انسانی- مهم برای نهایی

در خطبه ای که حضرت زینب (علیها السلام) در شام و در برابر یزید ایراد کرد این گونه یزید را مورد

خطاب قرار داد:

... ای یزید، آیا گمان برده ای حال که جای جای زمین و آفاق آسمان را بر ما گرفتی و بستی و

ما حو نان کنیزان رانده شدیم، مایه خواری ما و موجب کرامت توست و حکایت از عظمت جایگاه

تو دارد که این چنین باد در بینی انداخته ای، و برق شادی و سرور از دیدگانت می جهد؟!

اندکی آرام گیر، مگر سخن خدای را فراموش کرده ای که فرمود: «گمان مبرند آنان که

کافر شدند و ما آنان را مهلت دادیم. (این مهلت) برای آنان خیر است، ما همانا مهلت دادیم

آنان را که بر گناه خود بیفزایند برای آنان عذاب خوارکننده خواهد بود» (سوره آل عمران،

آیه ۱۷۸). " سنت " املاء و استدرج

۱- نهج البلاغه، حکمت ۲۶۰، ابتدای عبارت: «کم من مستدرج...».

۲- لهوف، سید ابن طاووس، صص ۲۱۶-۲۱۴.

را توضیح دهید

۶- تأثیر اعمال انسان در زندگی او : رهنمودهای قرآن کریم و پیشوایان دین بیانگر آن است که

آینده زندگی هر فرد و اتفاقاتی که برای او رخ می دهد، در موارد بسیاری تحت تأثیر رفتارهای گذشته او، اعم از رفتارهای خوب و بد است.

تأثیر اعمال انسان در زندگی او

به طور مثال، امام صادق (علیه السلام) می فرماید:

مهم

کسانی که به واسطه گناه می میرند

مَنْ يَمُوتُ بِالذُّنُوبِ

از کسانی که به واسطه سرآمد عمرشان می میرند، بیشترند.

أَكْثَرُ مِمَّنْ يَمُوتُ بِالْأَجَالِ

و کسانی که به سبب نیکوکاری زندگی دراز دارند،

وَمَنْ يَعِيشُ بِالْإِحْسَانِ

از کسانی که به عمر اصلی زندگی می کنند، بیشترند.

أَكْثَرُ مِمَّنْ يَعِيشُ بِالْأَعْمَارِ

همچنین در تعالیم دینی آمده است که صله^۱ رحم و محبت به خویشان و دادن صدقه^۲، عمر را افزایش می دهد

سوال و پاسخ

و قطع رحم و بی محبتی به خویشان^۳ عمر را کاهش می دهد^۳ احسان به والدین، امانت داری، لقمه حلال،

مهم

آب دادن به درخت تشنه^۴ یا سیراب کردن حیوانات^۵ و نیز برطرف کردن اندوه و غصه دیگران^۶ زندگی

را بهبود می بخشد^۴ ظلم به دیگران و افزایش گناه، اعم از فردی و اجتماعی^۷. آثار زیان باری از جمله

نزول بلا و عدم استجاب دعا را به دنبال دارد^۵ همان طور که تقوا و ایمان واقعی به خداوند سبب نزول

برکات الهی می گردد.^۷

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ أَمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ- تأثیر اعمال انسان در زندگی او

کدام آیه فعالیت «تدبر در قرآن» ابتدای درس، به این سنت اشاره دارد؟ ... اعراف/96/.....

صله رحم و محبت به خویشان و دادن صدقه سبب چیست؟^۱ عمر را افزایش می دهد
قطع رحم و بی محبتی به خویشان سبب چیست؟^۲ عمر را کاهش می دهد

احسان به والدین، امانت داری، لقمه حلال، آب دادن به درخت تشنه یا سیراب کردن حیوانات و نیز بر طرف کردن اندوه و غصه دیگران سبب چیست؟^۳ زندگی را بهبود می بخشد

ظلم به دیگران و افزایش گناه، اعم از فردی و اجتماعی سبب چیست؟^۴ آثار زیان باری از جمله نزول بلا و عدم استجاب دعا را به دنبال دارد

تقوا و ایمان واقعی به خدا و نند سبب چیست؟^۵ سبب نزول برکات الهی می گردد

فریده نعیمی نیا - دبیر معارف - ناحیه 2 اهواز

درس ششم - پایان قسمت سوم

۳- کافی، کلینی، ج ۲، ص ۱۵۳.

۴- تفسیر العیاشی، عیاشی، ج ۲، ص ۸۶.

۵- بحار الانوار، مجلسی، ج ۶۲، ص ۶۵.

۶- سوره اعراف، آیات ۷۷ و ۷۸ و آیات ۱۶۳ تا ۱۶۶.

۷- سوره اعراف، آیه ۹۶.